Yhteistyön maakunta • Samarbetets landskap • Cooperative region

Keski-Pohjanmaan tilanne- ja kehityskuva 2025

VN/27285/2024

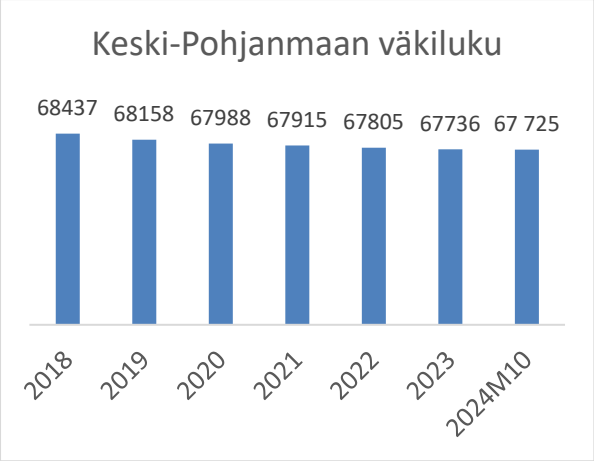
KESKI-POHJANMAAN LIITTO
MELLERSTA ÖSTERBOTTENS FÖRBUND

1. Väestökehitys

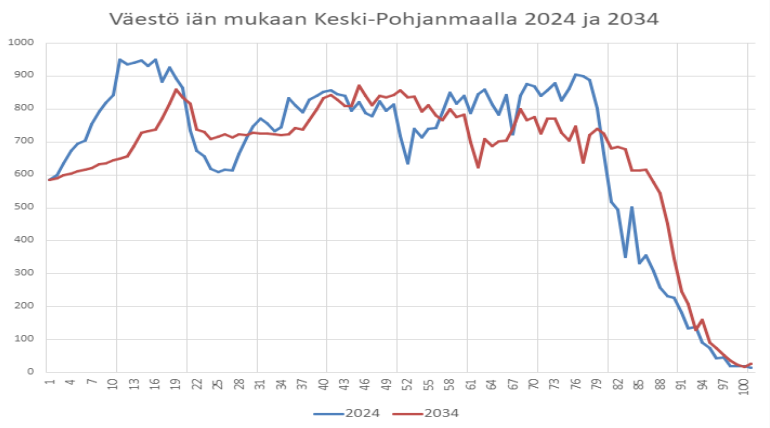
Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaan väkiluku on pysynyt jo useita vuosia vakaana. Lokakuun 2024 lopussa maakunnan väkiluku oli 67 725.[1] Maakunnan väestömäärää toisaalta kasvattaa muuttoliike ja toisaalta supistaa luonnollinen väestönmuutos (kuolleita on enemmän kuin syntyneitä). Kokonaisnettomuuttoa tarkastellessa Keski-Pohjanmaa on viime vuosikymmenellä ollut lievästi muuttotappiollinen, mutta vuosien 2022–2024 aikana maakunta on kääntynyt muuttovoittoalueeksi. Vuonna 2023 maakunnan kokonaisnettomuutto oli 130 henkilöä voitollinen.[2]

Suomalaisittain korkean syntyvyyden seurauksena alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on Keski-Pohjanmaalla maan suurin[3], mikä lisää tarvetta varhaiskasvatuksen, sivistyspalvelujen ja koulutuksen ylläpitämiseen ja kehittämiseen kunnissa valtion tukemana.

[4]

Arviot näkymistä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Tilastokeskuksen väestöennuste vuodelta 2024 ennustaa Keski-Pohjanmaan väestön pysyvän vakaana. Väestökehityksen näkymä maakunnan sisällä vaihtelee: Kokkolan seutukunnassa väestöennuste osoittaa vuoteen 2029 väestön kasvavan 0,4 prosenttia. Samalla aikavälillä Kaustisen seutukunnassa ennuste osoittaa väestön supistuvan 6,5 prosentilla.[5] Molemmat muutostrendit aiheuttavat haasteen palvelurakenteen ja -tason ylläpitämiseen niin julkisten kuin yksityisten palvelujen suhteen.

Väestöennusteen toteutuessa seuraavan kymmenen vuoden kuluessa varhaiskasvatus- ja alakouluikäisten lasten määrä laskee voimakkaasti. Peruskoulusta toiselle asteelle siirtyvien nuorten määrä laskee hieman. Työikäisen väestön määrässä ei tapahdu suurta muutosta. 65–80-vuotiaiden määrä laskee. 80 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa voimakkaasti.

Tilastokeskus ei ennusteessaan huomioi alueelle suunniteltuja suurinvestointeja, joiden ennustetaan synnyttävän arvioita 7 500 uutta työpaikkaa. Toimenpiteitä työvoiman ja asukkaisen saamiseksi alueelle on jo käynnistetty ja lisää ollaan käynnistämässä. Tuloksen uskotaan muuttavan Tilastokeskuksen väestöennusteessa esitettyjä arvioita.

Alueen voimakas työvoiman kysyntä edellyttää panostuksia tutkintoon johtavaan koulutukseen, mutta myös aikuiskoulutukseen, jatkuvaan oppimiseen sekä muihin koulutustarpeisiin. Tulevaan kehitykseen vaikuttavat olennaisella tavalla alueen teollisuuden investointihankkeiden toteutuminen ja työperäinen maassa- ja maahanmuutto.

Keski-Pohjanmaalla meneillään olevat ja lähivuosina käynnistyvät erityisesti kemian, kaivannaisalan, vihreän siirtymän ja energiamurroksen hankkeet edellyttävät merkittävää työvoiman määrän lisäystä (noin 7 500 työllistä) maakunnassa vuoteen 2030 mennessä. Uudesta työvoimasta kilpaillaan kotimaassa ja ulkomailta.

[1] Tilastokeskus. Väestön ennakkotilasto.
[2] Tilastokeskus. Muuttoliike.
[3] Tilastokeskus. Väestörakenne. 31.12.2023 tiedot.
[4] Tilastokeskus. Muuttoliike. ja Tilastokeskus. Väestön ennakkotilasto.
[5] Tilastokeskus. Väestöennuste 2024.

Korkean syntyvyyden seurauksena syntyneet suomalaisittain suuret lapsi- ja nuorisoikäluokat osuvat samanaikaisesti toisen maailmansodan jälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien ikääntymiseen. Nämä kaksi tekijää pitävät alueen väestöllisen huoltosuhteen selvästi koko Suomen tasoa korkeampana.[6]

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Väestökehitys edellyttää merkittävästi niin panostuksia varhaiskasvatukseen ja yleissivistävään koulutukseen kuin ammatillisen ja korkeakoulutuksen koulutusmahdollisuuksien luomista alueelle etenkin uusilla vihreän siirtymän aloilla. Alueen elinkeinoelämässä, työvoimassa, TKI- toiminnassa, koulutuksessa ja aluekehityksen ohjauksessa tarvitaan sekä rakenteellista että laadullista kehittämistä. Ilman alueen ulkopuolelta saatavaa työvoimaa on merkittävä riski, että osa teollisuusinvestointien kasvupotentiaalista jää saavuttamatta.

Korkea syntyvyys edellyttää perheitä tukevaa työllisyys- ja sosiaalipolitiikkaa ja resursseja varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Väestön ikääntyminen edellyttää palvelujen kasvattamista ikäihmisten tarpeista huolehtimiseksi, panostuksia ikääntyvien palveluihin ja toimintatapoihin sekä asenteisiin yhteiskunnassa. Alueella on paljon kansainvälisiä opiskelijoita, joiden alueelle jäämiseen ja työllistymiseen liittyviä toimenpiteitä tulee jatkaa ja kehittää sekä monipuolistaa edelleen.

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan haasteen ratkaiseminen edellyttää alueen koulutuksen resurssien kasvattamista, yritysten ja muiden työnantajaorganisaatioiden sekä toiminta- ja asumisympäristön vetovoiman parantamista ja viestinnän lisäämistä alueen mahdollisuuksista. Tutkintokoulutuksen lisäksi työvoimatarpeeseen tulee vastata työelämälähtöisellä täydennyskoulutuksella ja jatkuvalla oppimisella.

2. Vetovoimainen elinympäristö ja monimuotoinen luonto

Keski-Pohjanmaa on hyvin maaseutuvaltainen lukuun ottamatta Kokkolan ydinkaupunkialuetta. Maaseudun ja kaupungin vuorovaikutus on maakunnassa voimakasta. Kahdensuuntainen pendelöinti sekä koulutus ja palvelut liikuttavat asukkaita Kokkolan ja maaseutukuntien välillä. Kasvava etätyö, monipaikkaisuus ja nopeasti etenevä yhteiskunnan digitalisaatiokehitys yhdistettynä toimiviin yhteyksiin luovat pohjaa koko maakunnan tasapainoiselle kehittämiselle.

Maakunnan kuntien sisäisen ja ulkoisen liikenteen liikennemuotoja ja -väyliä kehitetään erityisesti, koska parantuneella saavutettavuudella tuetaan suurinvestointien syntyä, paikallista yritystoimintaa ja vahvistetaan pääväylien liikenteen välityskykyä. Väylien kehittämisellä myös varmistetaan kansallista ja alueellista huoltovarmuutta.

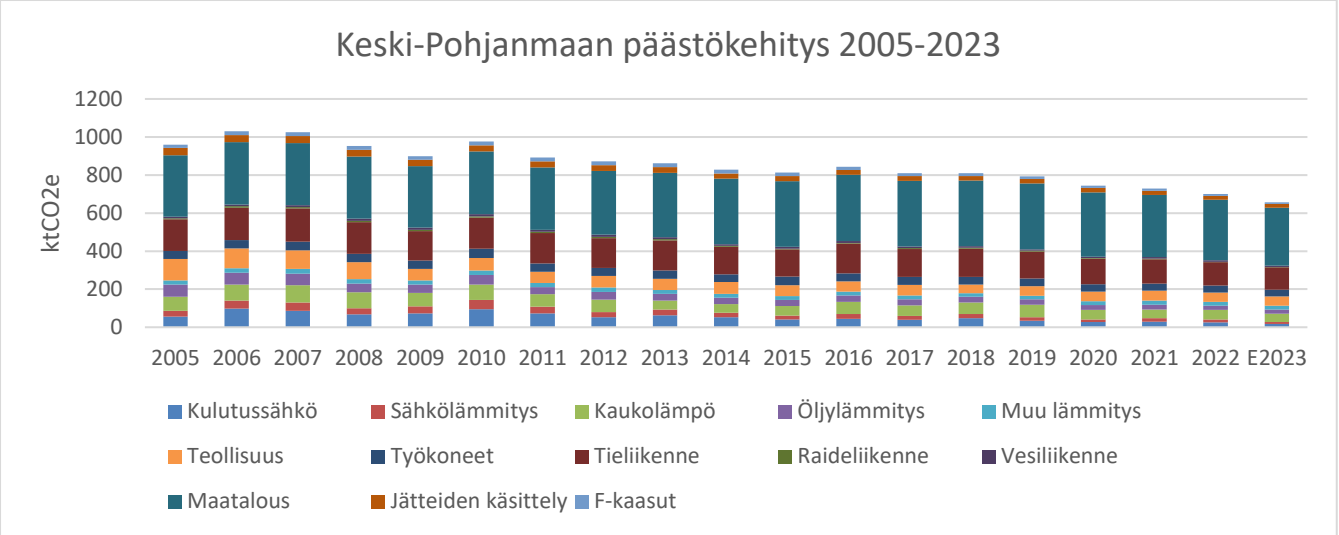
Keski-Pohjanmaalla on rikas ja monimuotoinen luonto, joka sisältää useita uhanalaisia lajeja ja elinympäristöjä. Metsät, suot ja vesistöt ovat erityisen tärkeitä alueen ekosysteemien kannalta. Keski-Pohjanmaan maakuntastrategia 2040 ja maakuntaohjelma 2022–2025 sekä Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2035 ohjaavat alueen kestävää kehitystä. Näissä ohjelmissa painotetaan muun muassa ilmastonmuutoksen hillintää, luonnon monimuotoisuuden turvaamista ja kestävää yhdyskuntakehitystä.

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaan suurimmat päästösektorit ovat maatalous (45 % kokonaispäästöistä), lämmitys (19 %) ja tieliikenne (17 %).[7] Vuonna 2022 lämmityspäästöjen suurin aiheuttaja oli kaukolämpö, joka tuotettiin suurelta osin metsäpolttoaineilla ja teollisuuden puutähteillä (65 %) sekä turpeella (27 %).[8] Suomen ympäristökeskuksen julkaiseman ennakkotiedon mukaan Keski-Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöt asukasta kohti ovat laskeneet vuodesta 2022 vuoteen 2023 6,1 %.[9] Tuulisähkön tuotanto on kasvanut 205 % vuosien 2017–2020 aikana ja päästövähenemä on ollut 2005–2021 24,5 %.

Keski-Pohjanmaalle on laadittu vuonna 2021 ilmastotiekartta 2035 ja sitä tukevat kuntakohtaiset tiekartat. Lähes kaikki jäsenkunnat ovat myös laatimassa omia ilmastosuunnitelmia.

[6] Tilastokeskus. Väestöennuste 2024.
[7] Suomen ympäristökeskus. Kuntien ja alueiden KHK-päästöt.
[8] Energiateollisuus. Kaukolämpötilasto.
[9] Suomen ympäristökeskus. Kuntien ja alueiden KHK-päästöt. Ennakkotieto

Kuva: Suomen ympäristökeskus (Syke)

Arviot näkymistä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Keski-Pohjanmaan kokonaispäästöjen arvioidaan vähentyvän vuoden ja merkittävästi viiden vuoden aikavälillä. Maakuntaan rakennetaan vuosien 2024–2028 aikana noin 400–600 tuulivoimalaa, jotka muodostavat noin 2100–4600 megawattia uutta tuulivoimakapasiteettia.[10] Ilmastotavoitteisiin päästään muun muassa energiaturpeen käytön vähenemisen, tuulivoiman rakentamisen sekä biokaasun tuotannon lisääntymisen ansiosta. Vihreät investoinnit vähentävät myös teollisuuden päästöjä. Tuulivoimarakentaminen etenee, biokaasuvoimaloiden määrä kaksinkertaistuu ja vetytalous kehittyy vahvasti vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena kehittämisessä käytetään ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta (Do No Significant Harm, DNSH).

Keski-Pohjanmaan näkyvissä olevat merkittävät investoinnit tulevat vaikuttamaan asumis- ja palvelurakenteeseen eri tavoin, kun muun muassa asukasmäärät kasvavat alueella. Toimivilla liikenneratkaisuilla ja liikennejärjestelmän kehittämisellä tuetaan investointien jalkautumista alueelle sekä vahvistetaan työvoiman saatavuutta. Läntisen ja pohjoisen ulottuvuuden merkityksen lisääntymisen myötä kansallisten ja kansainvälisten liikenneyhteyksien ja -käytävien merkitys korostuu.

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Metsänhoidon ja ilmastonäkökulman kannalta Keski-Pohjanmaalla oleellista on suometsien suuri osuus. EU:n vuoteen 2030 ulottuva biodiversiteettistrategia sisältää sekä luonnonsuojelu- että ennallistamistavoitteita. Ennallistamisasetuksen yleistavoitteen mukaan ennallistamistoimenpiteiden on katettava vähintään 20 % EU:n maa- ja vesialueista. Metsien ennallistamistavoite koskee myös puustoisia soita. Suomen ennallistamissuunnitelma valmistellaan lokakuuhun 2026 mennessä esitettäväksi EU-komissiolle. Ennallistamissuunnitelmassa EU-tason tavoitteet muutetaan konkreettisiksi toimiksi kunkin jäsenvaltion toimesta: suunnitelmassa määritetään ennallistettavien alueiden määrä ja viitteelliset kartat ennallistettavista alueista. Asetus koskee valtion maita sekä yksityismaita, mutta se ei kuitenkaan aseta suoria velvoitteita yksityisille maanomistajille, vaan jättää vastuun valtiolle vaadittavien keinojen ja kannusteiden löytämiseen, jotta tavoitteisiin päästään.[11] On varauduttava siihen, että ennallistamisasetus voi rajoittaa metsien talouskäyttöä ja hyödyntämistä.

Keski-Pohjanmaan maapinta-alasta noin 81 % on metsätalousmaata, joista 49 % sijaitsee turvemailla.[12] Myös pelloista suuri osa on turvepohjaisia. Esimerkiksi maankäytön muutoksilla on mahdollista vaikuttaa merkittävästi maataloussektorin maaperän tuottamiin kasvihuonekaasupäästöihin. Tällä hetkellä muun muassa metsityksen ongelmana on, että viljelijä menettää maataloustuet metsitetyiltä alueilta ja maksaa metsityskulut, vaikka metsitys lisää hiilensidontaa pitkällä aikavälillä. Maankäytön muutokset vaativat tukimuotojen uudistamista ja uusia kannustimia.

Energiahuollon murros johtaa siihen, että vuonna 2040 maakunta on saavuttanut energiaomavaraisuuden ja maakunnassa tuotetaan energiaa myös muualle Suomeen. Energiantuotannon yksi keskeisistä lähteistä on tuulivoima, jota raskaan liikenteen tarvitsema biokaasun ja vedyn tuotanto täydentää. Vetytalousinvestointien myötä

10 Suomen Tuulivoimayhdistys ry. Rakenteilla olevat hankkeet ja suunnittelussa olevat hankkeet. Tammikuun 2024 tiedot.
11 Ympäristöministeriö. EU:n ennallistamisasetus.
12 Keski-Pohjanmaan liitto. Keski-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2035.

uusiutuvasti tuotettua vetyä hyödynnetään maakunnan teollisuuden ja raskaan liikenteen energianlähteenä. Vetytalouden avulla vahvistetaan maakunnan hiilipositiivisuutta sekä vähennetään päästöjä.

Turpeen energiakäyttö on korvattu ei-fossiilisilla vaihtoehdoilla, sekä alkutuotantoelinkeinot (maa-, ja metsätalous sekä turkistuotanto) toimivat bioenergialla ja muilla uusiutuvan energian muodoilla. Turpeen energiakäytön vähenemisen tai kokonaan loppumisen vuoksi lämmöntuotanto nojaa tulevaisuudessa entistä vahvemmin bioenergian ja teollisen hukkalämmön hyödyntämiseen. Sähköinen lämmöntuotanto lisääntyy ja myös pienydinvoiman tuotanto on mahdollisia alueella tulevaisuudessa.

Suurinvestointien toteutuminen vaatii liikenneinfrastruktuurin kehittämistä. Tavaraliikenteen merkitys niin tiestöllä, raideliikenteessä kuin satamassa korostuu erityisesti maakunnan merkittävän vientiteollisuuden seurauksena. Etenkin tieverkon kunnossapito ja parantaminen korostuvat, ja niiden edellyttämän rahoituksen riittävyys tulee turvata.

Lentoliikenteen osalta maakunnassa on panostettu vaihtoehtoisten käyttövoimien käyttöönottoon, erityisesti vetyyn ilmastovaikutustenkin vähentämiseksi. Kokkolan satama tulee saattaa nopeasti osaksi TEN-T ydinverkon satamien verkostoa. Sähkölentoliiketoiminnan käynnistyminen vaatii verkostokehitystä, tukeutumisedellytysten luomista sekä vahvaa EU:n ja kansallisen tason normisääntelyn edistämistä nopeassa rytmissä.

Maaseutualueiden laajakaistarakentaminen on edelleen hidasta, ja haasteet säilyvät erityisesti kaupallisten toimijoiden heikon kiinnostuksen seurauksena. Tämä korostaa valtion merkitystä laajakaistaverkkojen rakentamisessa.

Maakunnan identiteetin, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin yhtenä peruspilarina on alueen luonto- ja kulttuuriympäristö, jonka vaaliminen ja uudistaminen edellyttävät alueellisessa suunnittelussa elinkeinoihin, asumiseen, virkistyskäyttöön sekä luonto- ja kulttuuriarvoihin liittyvien tarpeiden yhteensovittamista.

3. Kestävä elinvoima ja investoinnit

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaalla on monipuolinen elinkeinorakenne. Kärkenä on vientivetoinen suurteollisuus, jossa kärkialana kemikaalien sekä metallien valmistus ja jalostus. Kehittyvinä toimialoina ovat akkuekosysteemi, uusiutuva energia sekä biotalous ja kiertotalous.

Tulevina vuosina painopiste on erityisesti energiamurroksen toimeenpanossa, biokaasu-, vety- ja aurinkoenergiahankkeiden edistämisessä, energian tasaus- ja varastointikyvykkyyden parantamisessa sekä uuden kasvun synnyttämisessä. Tavoitteena on hyödyntää ja edelleen kehittää alueen erityispiirteitä ja vahvuuksia sekä ottaa maakunnan kehittämisessä huomioon luonnon monimuotoisuuteen, ympäristönsuojeluun sekä ilmastonsuojeluun liittyvät kansalliset ja eurooppalaiset tavoitteet.

Keski-Pohjanmaalle suunnitellut investoinnit vuoteen 2029 ovat arvoltaan 6 399 miljoonaa euroa.[13] Niiden myötä uusia työpaikkoja syntyy tuhansia. Tilanteesta seuraa haasteita, sillä maakunnan työllisyys on edelleen hyvä, vaikka se onkin hieman heikentynyt. Työnvälitystilaston mukaan Keski-Pohjanmaan työttömyysaste oli lokakuussa 2024 7,9 %, Manner-Suomen 3. paras. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta lokakuussa 2024 oli 7,9 % (koko maa 10,6). Työllisyysaste (15–64 v) oli vuoden kolmannella neljänneksellä 74,3 % (koko maa 72,6). Väestön ikääntymisen myötä eläköityvien määrä on suuri.

Yrityksiä Keski-Pohjanmaalla on n. 5 200. PK- yrityksiä on vuonna 2023 aloittanut enemmän kuin lopettanut, ja sama suunta jatkunut vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla.[14] Starttirahapäätöksiä on joulukuuhun mennessä tehty muutama enemmän kuin edellisenä vuotena.

Pidemmällä aikavälillä suurinvestointien toteutuessa rekrytointihaasteet tulevat olemaan mittavat, ja alueella tullaan tarvitsemaan massiivisia panostuksia työvoiman hankintaan sekä panostuksia koulutukseen. Osaavan työvoiman saaminen näihin arvioita 7 5000 syntyvään uuteen työpaikkaan tulee asettamaan merkittävästi paineita koulutukselle, sekä tutkintokoulutukselle että lyhyempikestoiselle koulutukselle. Tämän lisäksi on huolehdittava tarvittavasta uudesta osaamisesta jo töissä olevan työvoiman osalta.

Arviot näkymistä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Maakunnan lähitulevaisuuden kasvu ja kehitys ovat suuresti riippuvaisia sekä suunnitteilla että käynnissä olevien suurhankkeiden toteutumisesta.[15] Kokkolassa sijaitsee Pohjoismaiden suurin epäorgaanisen kemianteollisuuden keskittymä, Kokkola Industrial Park (KIP), jossa toimii noin 80 vientipainotteista kemian- ja metallialan

[13] Elinkeinoelämän keskusliitto (2024). Vihreiden investointien dataikkuna.
[14] Tilastokeskus (2023). Yrityskanta. Aloittaneet ja lopettaneet yritykset.
[15] Elinkeinoelämän keskusliitto (2024). Vihreiden investointien dataikkuna.

huippuyritystä. Ne työllistävät suoraan 2400 ihmistä. Lähialueelle on sijoittumassa toinen teollisuusalue, Kruunuportti, uusia investointeja varten.

Akku- ja kaivosklusteria kehitetään voimakkaasti. Keliber-litiumhanke (kokonaiskustannus 656 milj. euroa) on alkanut, ja yrityksellä on tavoitteena olla Euroopan ensimmäinen integroitu litiumhydroksidin tuottaja. Hanke tulee tarvitsemaan työvoimaa sen henkilöstönmäärän noustessa alle sadasta henkilöstä noin 350 henkilöön vuoden 2025 aikana. Kerrannaisvaikutuksineen hankkeen arvioidaan tuovan maakuntaan noin 700 työpaikkaa. Kokkolan jalostamolla tuotanto alkaa vuonna 2025 ja Kaustisen rikastamolla alkuvuonna 2026.[16] Kansainvälisen metalliyrityksen Umicoren noin tuhat työntekijää työllistävän nikkelijalostamon rakentamissuunnitelma on pysäytetty, mutta sitä ei kuitenkaan ole hylätty.

Puhtaan vedyn ja puhtaan hiilen tuotantoteknologiaa kehittävä ja kaupallistava Hycamite TCD Technologies avasi joulukuussa Kokkolan suurteollisuusalueella vedyntuotantolaitoksen, joka on sarjassaan Euroopan suurin. Hycamite pilkkoo itse kehittämällään menetelmällä vetyä metaanista lämmön ja katalyytin avulla. Menetelmän etuna on se, että vetyä syntyy ilman, että valmistuksessa vapautuisi kasvihuonepäästöjä.[17] Vety- ja ammoniakkitehdas Plug Power suunnittelee yli 2 miljardin investointia, jonka työllisyysvaikutus on 200–250 henkilöä.[18] Investointipäätös on tarkoitus tehdä vuoden 2026 lopulla tai vuoden 2027 alussa.

Flexensin vetytehtaan on tarkoitus valmistua vuoden 2027 aikana. Uudesta vähähiilisen alumiinin tuotantolaitoksesta on meneillään kannattavuusselvitysvaihe. Laitoksen sijainti tulee olemaan Kokkola-Kruunupyy Kruunuportin teollisuusalueella ja investointipäätöksen aikataulu on 2026–2027. Kyse on alan suurimmasta tehtaasta Euroopassa, johon työpaikkoja on arvioitu syntyvän 1 500.[19] Mikäli tehdas toteutuu suunnitellussa laajuudessaan, seuraa siitä ongelmia saada kaikkia suunniteltuja laitoksia mahtumaan uudelle suunnitellulle teollisuusalueelle.

Maakuntaan on rakenteilla kaksi biokaasulaitosta, jotka tulevat olemaan energiatuotannoltaan Suomen suurimpia.[2021] Laitoksissa hyödynnetään sekä teollisuuden että maatalouden jätteitä biometaanin tuotannossa, mikä auttaa ratkaisemaan useita ympäristö- ja ilmastohaasteita ja lisää kotimaista energiaomavaraisuutta. Tavoitteena on saada aikaan biomassaraaka-aineiden hyödyntämiseen perustuva biokaasuekosysteemi Keski-Pohjanmaalle tukemaan puhdasta siirtymää sekä energia- ja ilmastotavoitteiden toteutumista.

Maatuulivoimahankkeita maakuntaan on rakenteilla 2 815 M€ ja suunnitteilla 3025 M€ arvosta.[22]

Maakunnan vahvan alkutuotannon murros tulee jatkumaan tilakokojen kasvamisena sekä ympäristöosaamisen ja palveluosaamisen tarpeen lisääntymisenä. Merkittävä työllistäjä alueella on ollut turkistuotanto, johon lintuinfluenssaepidemia vaikutti erittäin haitallisesti. Taloudelliset vaikutukset ovat mm. menetettyjen työpaikkojen ja verotulojen lisäksi suorien myyntitulojen menetys sekä vuosikymmenten jalostustyön menetys. Muutoksesta on kuitenkin ollut myös positiivisia vaikutuksia, Jäljelle jääneillä turkistarhoilla on panostettu eläinten elinolosuhteiden parantamiseen ja tarhoja on sertifioitu eli niillä on ollut kykyä jatkaa ja parantaa toimintansa.

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Keski-Pohjanmaan lähitulevaisuuden kasvu ja kehitys ovat suuresti riippuvaisia sekä suunniteltavana että käynnissä olevien suurhankkeiden toteutumisesta. Investointien edistämisen kannalta osaavan työvoiman saatavuus on kriittinen tekijä. On huomioitava sekä uuden osaamisen kehittämisen tarpeet että varmistettava kysyntää vastaavat resurssit ja mahdollistaa tarvittavien uusien koulutusohjelmien perustaminen.

Satamia on kehitettävä siten, että ne pystyvät vastaamaan tuleviin elinkeinoelämän ja huoltovarmuuden lisääntyviin tarpeisiin. Maakuntakenttien olemassaolo ja lentoliikenneyhteydet ovat kriittisen tärkeitä matkailulle, mutta erityisesti myös kansalaisten saavutettavuudelle ja elinkeinoelämän toimivuudelle.

Työvoimareservin täysimääräinen hyödyntäminen sekä maakunnan veto- ja pitovoiman kehittäminen ovat tärkeässä roolissa työvoiman saatavuusongelman ratkaisussa ja alueelle suunniteltujen investointien toteutumisen mahdollistamisessa. Myös kansainvälisen työvoiman veto- ja pitovoiman kehittämiseen täytyy panostaa maakunnassa merkittävästi.

Pitkällä aikavälillä ratkaisevaa on elinkeinoelämän uusiutumiskyvyn kehittyminen yhteiskunnallisten murrosten oloissa. Haasteina ovat osaavan työvoiman saatavuuden lisäksi mm. kansainvälisyyden, monikulttuurisuuden ja

---

[16] Keliber Oy:n yleisötilaisuus 17.1.2024.
[17] Yle Uutiset 5.9.2024. Hycamite keksi vihreän tavan pilkkoa metaania vedyksi ja kiinteäksi hiileksi – Euroopan suurin tehdas nousi Kokkolaan.
[18] Keskipohjanmaa 5.12.2024. Alumiinitehdas suunnitteilla.
[19] Österbottens Tidning 4.12.2024. Internationellt bolag vill bygga stor anläggning i Kronporten.
[20] Kaustisen seutu 5.3.2024. Suomen suurin biokaasulaitos rakennetaan Kaustiselle.
[21] Kannuksen kaupunki 2024. Kannuksen biokaasuhanke etenee.
[22] Teollisuuden suurinvestoinnit 7/2024 Pohjanmaan ELY-keskus 7/2024.

vastuullisuuden omaksuminen sekä koulutukseen perustuvan osaamisen hyödyntäminen nykyistä laajemmassa määrin.

Erityisen tärkeässä roolissa on työelämäyhteistyö ja -kumppanuus alueen suurteollisuuden ja muiden yritysten kanssa. Maakunnassa tulee jatkaa tutkimusympäristöjen ja -infrastruktuurien määrätietoista kehittämistä yhteistyössä TKI-toimijoiden ja yritysten kesken.

4. Hyvinvoiva väestö ja yhteisöt

Nykytilan analyysi ja muutoksen suunta

Keski-Pohjanmaalla asuu kohtuullisen hyvinvoivaa ja toimeliasta väkeä. Maakunnan työllisyys on hyvä, ja erityisesti järjestötoiminta on alueella aktiivista ja talkoohenki vahvaa. Myös useat osallisuutta ja hyvinvointia koskevat mittarit vahvistavat tätä kuvaa, esim. aktiivisesti järjestötoimintaan osallistuvien osuus on hyvinvointialueista kolmanneksi korkein.

Terve Suomi -tutkimuksen mukaan 20 vuotta täyttäneistä keskipohjalaisista 49,5 % tuntee elämänlaatunsa hyväksi (koko maa 51 %).[23] Ikääntyneiden, epävakaalla työuralla olevien, pienituloisten ja vähän koulutettujen hyvinvointi on vastausten perusteella parantunut vuodesta 2017. Yksinasuvat, nuoret, lapset ja mielenterveysongelmaiset kokevat hyvinvointinsa aiempaa huonompana. Lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä mittaavan MOVE-mittauksen (2024) mukaan maakunnan 5. luokan oppilaista 43,1 %:lla on heikko fyysinen toimintakyky (koko maa 35 %). Vastaava osuus 8-luokkalaisista on 44,4 % (koko maa 40,4 %).[24] Tilanne edellyttää lasten ja nuorten hyvinvointia ja liikkumista edistäviä toimenpiteitä.

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17–24-vuotiaiden osuus on Keski-Pohjanmaalla maakunnista toiseksi alhaisin, 6,6 %.[25] Täydentävää toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneiden henkilöiden osuus on Manner-Suomen maakunnista toiseksi alhaisin, 1,1 %.[26] Kaksi kolmesta kokee elämänsä erittäin tai hyvin turvalliseksi, mutta heidän osuutensa on vähentynyt. Syrjintää työssä tai työnhaussa kokevia on vähemmän kuin koko maassa keskimäärin.

Arviot näkymistä vuoden ja viiden vuoden päähän kehityksen jatkuessa nykyisen mukaisena

Asukkaiden hyvinvointi maakunnassa säilynee tarkastelukaudella keskimäärin nykyisellä hyvällä tasolla. Yhteisöllisyys, osallisuus ja yhdessä tekeminen vahvistavat edelleen asukkaiden hyvinvointia, mutta eivät ratkaise rakenteellisia perusongelmia.

Maakunnan vahvuuksia ovat kokoon nähden monipuolinen liikunta- ja kulttuuritarjonta sekä luonnonympäristöt retkeilymahdollisuuksineen. Maakunnan pienten kuntien resurssit ja mahdollisuudet järjestää palveluita ja toimia kulttuurihyvinvoinnin edistäjänä ovat kuitenkin varsin rajoittuneet. Lasten ja nuorten liikkumista on tuettava. Tuleva maakuntaohjelma painottaa hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä aiempaa enemmän.

Mitkä negatiiviset tai positiiviset muutostekijät haastavat tilanteen ja mitä tulevaisuuksia ja päätöksentekotilanteita näistä voi seurata?

Keski-Pohjanmaan asukkaiden ja yhteisöjen hyvinvointiin potentiaalisesti vaikuttavia keskeisiä tekijöitä ovat sotepalveluiden muutokset, koulutusleikkaukset sekä työvoiman kohtaanto-ongelma ja taloustilanteen muutos. Sotealan uudistukset, kuten palveluverkon muutokset, voivat vaikuttaa palvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Etenkin toisen asteen koulutuksen leikkaukset voivat lisätä nuorten syrjäytymisriskiä.

Maakunnassa on työvoiman osalta kohtaanto-ongelma, jolloin työvoimapulasta huolimatta tietty osa työnhakijoista ei löydä osaamistaan vastaavaa työtä. Yksilötasolla työttömyys on suuresti hyvinvointiin ja toimintakykyyn vaikuttava tekijä. Toisaalta, mikäli suurhankkeet toteutuvat, lisää se mahdollisuuksia sekä yksilötason työllistymiseen että parantaa verotulojen myötä kuntien mahdollisuuksia panostaa kulttuuri- ja hyvinvointipalveluihin sekä vastaavien yksityisten palvelujen kysyntää ja tarjontaa.

[23] THL. Terve Suomi-tutkimus 2022
[24] Opetushallitus 2024.
[25] THL 2023.
[26] THL 2023.